

Τῶν Σκοπελιτῶν ὁ Νόστος.....

Ἡ περίπτωση τοῦ Καισάρου Δαπόντε καὶ ἡ σχέση του
μὲ τὴ μονὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τὸν Ἅγιο Ρηγῖνο

Σεβασμιώτατε, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀξιότιμε κύριε Δήμαρχε, ἀγαπητοὶ συμπατριῶτες καὶ φίλοι τῆς Σκοπέλου, ἂν καὶ ἡ τιμὴ ἀνήκει δικαιοματικὰ στὸν Ἅγιο Ρηγῖνο καὶ στὰ δύο ἱστορικὰ μοναστήρια τοῦ νησιοῦ μας, τὴν Εὐαγγελίστρια δηλ. καὶ τὸν Τ. Πρόδρομο, ὁ ὑποφαινόμενος θὰ προσπαθήσει στὰ ὅρια τῶν δυνατοτήτων του, ἀλλὰ καὶ τῶν χρονικῶν πλαισίων ποὺ τοῦ παρέχονται, αὐτὴ τὴν ἱερὴ στιγμή, νὰ ὑψώσει μπροστά σας τὸ ἀνάστημα τοῦ μεγάλου Σκοπελίτη λογίου μοναχοῦ τοῦ 18^{ου} αἰ, τοῦ Καισάρου Δαπόντε. Καί τοῦτο, γιατί πιστεύει ὅτι ἀξίζει μιᾶς τέτοιας τιμῆς, ἀφοῦ ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ ὕμνησε τὸν Ἅγιο Ρηγῖνο καὶ μᾶς κληροδότησε τόσα καὶ τόσα σημαντικὰ καὶ χρήσιμα τεκμήρια, ποὺ ἀφοροῦν τὸ πατρικόν του μοναστήρι τὴν Εὐαγγελίστρια καὶ ὄχι μόνο. Περισσότερο δὲ, γιατί ἀγάπησε καὶ τίμησε μὲ περισσὴ συμπάθεια τὸ νησί μας, τὴ Σκόπελο, ἄσχετ' ἂν ἡ Σκόπελος τὸν λησμόνησε, ὅπως, δυστυχῶς, λησμονεῖ πολλὲς σελίδες τῆς ἔνδοξης καὶ φωτεινῆς ἱστορικῆς τῆς διαδρομῆς.

Μία, λοιπόν, ἀπὸ τὶς κορυφαῖες Μορφές τοῦ 18^{ου} αἰ. ποὺ τίμησαν τὰ Γράμματα, ἀλλὰ καὶ τὸ γενέθλιο τόπο τους, ἦταν κι ὁ πολὺς Κωνστανταντῖνος, ὁ διὰ ἱεροῦ μοναχικοῦ σχηματός ἐπωνομαζόμενος Καισάριος, ὁ Δαπόντες, «ὁ μελλωδικότατος» κατὰ τὸν ἐπιφανῆ λόγιο Παναγιώτη Κορδικά. (Εἰκ.1)

Ὑπῆρξε τέκνο ἀδιαμφισβήτητο τῆς Σκοπέλου ὁ Κωνσταντῖνος Δαπόντες, γιὸς τοῦ Χατζῆ Στεφανῆ καὶ τῆς Μαγδαληνῆς Δαπόντε, μιᾶς οἰκογένειας δηλαδὴ προυχόντων τοῦ νησιοῦ μὲ ἱκανὲς γνωριμίες. Θυμίζω

δὲ ἐδῶ πῶς ὁ Χ΄ Στεφανῆς συνδεόταν μὲ προσωπικὴ φιλία μὲ τοὺς Πατριάρχες Ἱεροσολύμων Χρῦσανθο Νοταρᾶ καὶ Μελέτιο, τὸν φιλομουσο Ἀρχιερέα πρ, Ἄρτης Νεόφυτο Μαυρομάτη, τὸ Πάριο, τὸν Κων. Βεντούρα, Μεγάλο Δραγουμάνο, τὸν Κων. Ευπόλυτο, ἀπὸ τῆ Ζαγορά, ἐπιφανῆ ἀξιωματοῦχο στὶς Μολδοβλαχικὲς παροικίες, κ.ἄ, ἐνῶ παράλληλα διετέλεσε Κόνσολος, δηλ. πρεσβευτής, τῆς Ἀγγλίας στὰ νησιὰ τῶν Βορείων Σποράδων. Σὺν αὐτοῖς, ὑπῆρξε καὶ μιὰ ἰσχυρὴ προσωπικότητα στὸ νησί του καὶ ὄχι μόνο, ἀφοῦ διατηροῦσε αὐτὲς τίς ἱκανὲς γνωριμίες. Ἀπὸ Πατριάρχες μέχρι Γραμματεῖς Ἡγεμόνων, ἀλλὰ καὶ μερμινοῦσε γιὰ τὴν ἐξύψωση τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῆς Σκοπέλου. Δεῖγμα τρανὸ ἢ περίφημη Σχολὴ Σκοπέλου ἢ Ἀκαδημία, ὅπως κάποιοι ὑπερβολικὰ τὴν ὀνόμασαν, ποὺ λειτούργησε τὸ 1724 μὲ πρῶτο διδάσκαλο τὸν ὄσιο Ἱερόθεο τὸν Ἰβηρίτη. (Εἰκ. 2)

Ὁ Κωνσταντῖνος μόλις μαθαίνει τὰ πρῶτα γράμματα στὸ νησί, μὲ δάσκαλο τὸν ὄσιο Ἱερόθεο, στὴ συνέχεια ἀναχωρεῖ καὶ μεταβαίνει στὶς παραδουνάβιες χῶρες ὅπου ἐξελίσσεται σὲ ἀξιωματοῦχο τῆς αὐλῆς κάποιου Ἡγεμόνα. Δηλαδή τοῦ δίδεται τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Καμινάρη τῆς Αὐθεντίας τῆς Μολδοβλαχίας. Παράλληλα φέρει καὶ τὸ ὀφφίκιο τοῦ Μεγάλου Ἐκκλησιάρχου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ κόνσολου τῆς Μ. Βρετανίας, ἀξίωμα τὸ ὁποῖο πῆρε ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του, στὰ 1739..

Ἄν καὶ ἀποκτᾶ μεγάλη περιουσία, δὲν παύει ν' ἀσχολεῖται μὲ τὴ συγγραφὴ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἔκδοση βιβλίων. Εἶναι δὲ πολυγραφώτατος, ἀλλὰ καὶ πολυμαθής, Κι αὐτὸ τὸ διαπιστώνουμε ἂν προσέξουμε τὰ βιβλία του, στὰ ὁποῖα ἔχει ἀποταμιεύσει τὸ προῖον τῶν μελετῶν του (π. χ. στὸ βιβλίον του «Χρηστοθήεια» (1770), διαπιστώνουμε τὴν εὐρυμάθειά του, ποὺ ὄντως ἐκπλήσσει)

Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὅμως φθονεῖται ἀπὸ κάποιον, ἐπίσης ἀξιωματοῦχο ἑνὸς Ἡγεμόνα παραδουνάβειας ἐπαρχίας, καὶ προδίδεται γιὰ κάποιες

ἀτασθαλίες του, στους Τούρκους, οί όποίοι και τόν φυλακίζουν. Για νά ἐλευθερωθεῖ δίνει τήν περιουσία του κι ἔτσι ἀρχίζει ἕνα νέο ξεκίνημα, ἀτυχές και αυτό, ἀφοῦ παντρεύεται τήν Μαριόρα, «κόρην τοῦ Ἰωάννου και τῆς Φευρωνίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως», ἡ όποία πεθαίνει, ὅπως και ἡ νεογέννητη κόρη τους, ἡ Μαγδαληνή.

Γίνεται Μοναχός στοῦ ἱστορικό μονύδριο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, στοῦ Πιπέρι, ἀλλά μετὰ ἀπό λίγο φεύγει, μεταβαίνει στοῦ πατρικό του μοναστήρι, τόν Εὐαγγελισμό τῆς Σκοπέλου, διαμέεινι για μικρό χρονικό διάστημα ἐκεῖ και ἀναχωρεῖ για τὸ Ἅγιον Ὅρος.

Στῆ Μονῆ τοῦ Ξηροποτάμου πού ἐγκαθίσταται, γιατί οί ἐκεῖ προϊσταμενοί ἦταν Σκοπελίτες, ἰδιαιτερα ὁ κύρ Ἄνθιμος ὁ Σκευοφύλακας, τόν πείθουν νά περιηγηθεῖ τίς παραδουνάβιες χῶρες, γνωστός ὄντας στα μέρη ἐκεῖνα, κι ὅπου ἀλλοῦ μπορούσε, ὥστε νά συλλέξει ἐλέη για τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ νέου Καθολικοῦ τῆς ὡς ἄνω ἀγιορειτικῆς Μονῆς. Χαρακτηρηστικό και εὐστοχο εἶναι αυτό πού γράφει ὁ Κων. Σάθας για τήν περίπτωση αὐτή, τῆς ζητείας δηλ. «Τοῦ Δαπόντε τὸ κοσμικὸν ὄνομα ἐβάρυνε (στίς παραδουνάβιες χῶρες) πλέον τοῦ περικαλύπτονος ράσου» Κι ἔτσι εἶναι. Ὅφείλω δὲ νά σᾶς πῶ ὅτι ὁ Δαπόντες με τὸ τίμιο ξύλο και τῆ συνοδεία πατέρων ξεκίνησε ἀπό τοῦ Ξηροποτάμου στίς 22 Μαΐου 1757. Μάλιστα παρὼν στήν προπομπή αὐτή ἦταν κι ἕνας ἄλλος Σκοπελίτης. Ὁ Μητροπολίτης Κασσανδρείας Γρηγόριος (Εἰκ.3) Ἡ περιοδεία στέφεται με ἐπιτυχία.». Ὅταν λοιπόν ἐπιστρέφει ἀπό τῆ μεγάλη περιοδεία στή Ξηροποτάμου μένει για λίγο ἐκεῖ κι ὕστερα μεταβαίνει στή Μονῆ Κουτλουμουσίου, κοντὰ στον φίλο του Πατριάρχη τόν πρ. Ἀλεξανδρείας Ματθαῖο, για νά ἐπανακάμψει στή Ξηροποτάμου.

Τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1778 ἔρχεται στή Σκόπελο, ἀνακαινίζει τὸ πατρικό του μοναστήρι, τήν Εὐαγγελίστρια και μετὰ ἀπό κάποια ἔντονη διαφωνία πού εἶχε με τόν ἀδελφό του, τόν Γιαννάκη Δαπόντε, πικραμένος

φεύγει στις 3 Ιουλίου του 1784 και ξαναγυρίζει στην Ξηροποτάμου όπου και αποβιώνει στις 4 Δεκεμβρίου του 1784 σε ηλικία 70 ετών.

Είναι αλήθεια ότι ο Δαπόντες άφησε ένα πολύ μεγάλο έργο. Άλλο ανέκδοτο κι άλλο εκδεδομένο. Όπως επίσης είναι αλήθεια κι αυτό που κάποτε έγραψε ο πολὺς Μανουήλ Γεδεών, κορυφαῖος λόγιος τοῦ τέλους τοῦ 19^{ου} μὲ ἀρχὲς τοῦ 20^{ου} αἰ. « Δι' εὐχῆς εἶχομεν ἂν εἶπερ ἕκαστος αἰὼν ἐκέκτητο ἓνα Δαπόντε καὶ ἓνα Νικόδημον (ἐννοεῖ τὸν Ἁγιορείτη)».

Ἄν τώρα ἐξετάσουμε τὸ ἔργο τοῦ Δαπόντε, θὰ προσέξουμε ὅτι σημαντικὴ θέση σ' αὐτὸ ἔχει καὶ ἡ Σκόπελος, «ἡ παμφιλτάτη νῆσος, ἡ χρυσὴ πατρίδα», καθὼς τὴν ἀναφέρει στὸ γνωστὸ σὲ ὅλους μας «Κῆπο Χαρίτων»

*«ἐκίνησα καὶ ἔφθασα καὶ εἰς τὴν Σκόπελόν μου
τὴν παμφιλτάτην νῆσον μου, οἶκον τὸν πατρικό μου
Ἦλθα λοιπὸν στὴν Σκόπελον, εἰς τὴν χρυσὴν πατρίδα
ὅπου κοντὰ χρόνους ἐννιὰ εἶχα καὶ δὲν τὴν εἶδα...»*

Όμως τὸ ἐρώτημα ποῦ ἀσφαλῶς προκύπτει ἀπὸ τὰ παραπάνω εἶναι τὸ ἐξῆς: Ὁ Δαπόντες, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ βίος καὶ ἡ δραστηριότητά του, ὑπῆρξε πολυταξιδεμένος καὶ ἐπισκέπτης πολλῶν καὶ ἐπιφανῶν πόλεων τῆς ἐποχῆς του, πολὺ πιὸ ἀνώτερες ἀπὸ τὸ μικρὸ νησί του. Ἐπομένως, τί εἶναι αὐτὸ ποῦ τὸν συγκινεῖ καὶ τὸν ἔλκει, ὥστε νὰ γράφει, ὄχι μονάχα τὰ παραπάνω ἀλλὰ, καὶ πολλὰ ἄλλα γιὰ τὸν τόπο του;

Τὴν ἀπάντηση σ' αὐτὸ μᾶς τὴ δίνει, ἓναν αἰῶνα περὶπου μετὰ, ὁ Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ποῦ γνώρισε τὴ Σκόπελο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Δαπόντε, ἀφοῦ ἡ ἀκτινοβολία τοῦ δευτέρου ἔφθασε καὶ στὴ Σκιάθο. Εἶναι δὲ γνωστὸ, κι αὐτὸ μᾶς τὸ πληροφορεῖ ὁ φίλος τοῦ Ππδ, ὁ Π. Νιοβάνας, ὅτι ὁ Σκιαθίτης λόγιος γνώριζε ἀπὸ στήθους τὸν περήφημο «Κανόνα πολλῶν ἐξεραίων πραγμάτων», τοῦ Δαπόντε, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει μὲ τί λέτε: μὲ τὸ «κрасί τὸ σκοπελίτικον...». Αὐτὸ ἂν λέει πολλά...

Γράφει λοιπόν, ο Ππδ, μετά από βαθύτατη γνώση του ψυχισμού του Σκοπελίτη, που ασφαλώς δεν θα είχε και σημαντικές διαφορές από εκείνον του καιρού του Δαπόντε, ότι η Σκόπελος «έξασκεῖ γλυκεῖαν μαγεῖαν ἐφ' ὅλων τῶν τέκνων της, καὶ μεταβάλλει εἰς φανατισμὸν τὴν ἀγαπὴν τῆς πατρίδος...» (βλ. τὸ διήγημα Κοκκώνα Θάλασσα). Κι ἄλλου πάλι ὀνομάζει τὴ Σκόπελο «νῆσον τῶν νοσταλγῶν». Καὶ μήπως δὲν εἶναι; Ἀφοῦ ὁ βασιλιᾶς Ὅθων ὅταν τὴν ἐπισκέφτηκε τὸ 1841 τὴν ὀνόμασε «κῆπον τῆς Ἑλλάδος»

Ἄν Νόστος σημαίνει γυρισμός, ἐπιστροφή, ἐπανεστίαση (Στ. Ράμφος, Νόστος), τότε ἀσφαλῶς ὁ Παπαδιαμάντης ἀκριβολογεῖ καὶ μάλιστα μὲ ἀδιάψευστα παραδείγματα.

Ὅμως, γιὰ ξαναγυρίσουμε στὸν Δαπόντε, αὐτὸς ὁ Νόστος φαίνεται ὅτι εἶχε ἱκανὲς ρίζες πού φτάνουν καὶ μέχρι τὸν 18^ο αἰ- γιὰ παλιότερες περιπτώσεις δὲν μᾶς ἔχουν παραδοθεῖ γραπτὲς μαρτυρίες, ὄχι γιατί δὲν ὑπῆρχαν, ἀλλ' ἐπειδὴ λανθάνουν, καὶ μέχρι σήμερα δὲν μᾶς εἶναι προσιτὲς. Ἔτσι ἡ περίπτωση τοῦ Δαπόντε ἔρχεται νὰ μᾶς δώσει νὰ καταλάβουμε, πῶς αὐτὰ πού λέει ὁ Παπαδιαμάντης δὲν εἶναι ἄρρητα ρήματα ἢ κενολογίες, ἀλλὰ στέρεες ψυχολογημένες διαπιστώσεις.

Τὸ ἐρώτημα ἔρχεται ἀπὸ μόνο του: γνώριζε, ἄραγε, τὸν «Κῆπο Χαρίτων» ὁ Παπαδιαμάντης; Ἡ ἀπάντηση εἶναι καταφατική, ἀφοῦ στίς μέρες του κυκλοφορήθηκε ἀπὸ δύο ἐκδότες- ἔστω κι ἂν ἡ μία, ἢ πλέον εὐχρηστη, τοῦ Σοφολκέου Οἰκονόμου, γιοῦ τοῦ μεγάλου λογίου ἱερέως καὶ διδασκάλου τοῦ Γένους, Κων. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἦταν μὲ παραλείψεις, διόλου σημαντικὲς. Καὶ γιὰ νὰ κλείσει τὸ θέμα, παραθέτω μιὰ σειρὰ ἀποκαλυπτικῶν στίχων τοῦ Δαπόντε, ὅπου ἡ ἐπιθυμία γιὰ ἐπιστροφή ταυτίζεται μὲ ἐκείνη τῆς μητρικῆς ἀγάπης, πού δὲν ἐμφανίζει τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ μέγα ἀρχέτυπο τῆς Μάνας-Γῆς στὴν ὁποία ὅλοι ἐπίστρέφουμε, νοσταλγοὶ καὶ μῆ..

«Φθάνει, λοιπόν, ἡ ξενιτιά, ὦ τοῦ Θεοῦ μου μάνα,

στείλε με στην πατρίδα μου, νὰ μὲ χαρῆ ἢ μάνα.

Φθάνει Βλαχιά καὶ Πογδανιά πλέον, Θεοῦ μου μάνα

φέρε με εἰς τὴν Σκόπελον πάλιν, καὶ εἰς τὴν μάνα

.....

.....

Στὴν ξενιτιά μ' ἐτίμησες, ᾧ τοῦ Θεοῦ μου μάνα,

κ' εὐχαριστῶ, πλὴν στείλε με τώρα καὶ εἰς τὴν μάνα».

Αὐτὸν τὸν Νόστο τοῦ Δαπόντε καὶ τὸν πόθο του γιὰ ἐπιστροφή καταγράφουν, πολὺ σύντομα, οἱ στίχοι αὐτοί, γιὰ τὴν ἐρμηνεῖα τῶν ὁποίων πρέπει νὰ σημειωθοῦν καὶ τὰ παρακάτω, στὰ ὁποῖα διαφαίνεται ἡ νοσταλγία τοῦ Δαπόντε γιὰ τὴ Σκόπελό του.

Στὶς 7 Νοεμβρίου τοῦ 1756, ἡμέρα Πέμπτη ἔρχεται στὴ Σκόπελο ἀπὸ τὸ Πιπέρι, ὅπου ἐμόναζε, ὁ περίπου νέος μοναχὸς Καισάριος, μετὰ ἀπὸ μακροχρόνια ἀπουσία. Ἦ, ὅπως γράφει κι ὁ ἴδιος, «Ἐν δὲ τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ πεντηκοστῷ ἔκτῳ, Νοεμβρίου ζ' ἡμέρα Πέμπτη, ἐπῆγα εἰς τὴν Σκόπελον τὴν πατρίδα μου, εἰκοσιῆξ χρόνους παρὰ τριαντατρεις ἡμέρας διατρίψας εἰς τὴν ξενιτείαν, ξενιτευτεῖς δεκαεφτὰ χρόνων παιδί.».

Ἐπίσης, ὅταν τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1778 ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸ Ὅρος στὴ Σκόπελο ὁ Καισάριος, ἐγκαθίσταται στὴ Μονὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, στὸ «πατρικόν του μοναστήριον». τὸ ὁποῖο ἀνακαινίζει καὶ συγυρίζει, προσπαθώντας νὰ πραγματοποιήσῃ δύο ἐπιθυμίες του. α. νὰ τὸ μετατρέψῃ σὲ Κονόβιο καὶ β. νὰ τὸ προσφέρει, ὡς μετόχι, στὴ Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου, τὴν ὁποῖα θεωροῦσε δική του, γιὰτὶ ἐκεῖνος ἦταν πού ἐργάστηκε μὲ τόσους κόπους ὥστε νὰ ἀναγερθεῖ αὐτὸ τὸ Καθολικὸ πού ὑπάρχει μέχρι σήμερα. Γι' αὐτὸ καὶ δὲ γράφτηκε τυχαῖα ὅτι ὁ Καισάριος Δαπόντες πρέπει νὰ συναριθμηθεῖ στὴ χορεία τῶν Κτητόρων τῆς Ἀγιορειτικῆς αὐτῆς Μονῆς κι εἶναι πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. κ. Συμ Πασχαλίδη πού σὲ μιὰ τελευταί του

μελέτη τὸν ὀνομάζει καὶ δικαίως, νέον κτίτορα τῆς μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε δὲ νὰ μνημονεύσω καὶ τὴ μετῆ αὐτῆ γατὶ εἶναι τιμητικὴ καὶ γιὰ τὴ Σκόπελο. «*Αὐτόγραφη νεομαρτυρολογικὴ συλλογὴ τοῦ μοναχοῦ Καισαρίου Δαπόντε, νέου Κτίτορος τῆς Μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου*».

Καταλαβαίνουμε, μάλιστα, ὅτι ἐπιθυμοῦσε νὰ παραμείνει στὸ μοναστήρι τὸ πατρικὸ του, μέχρι τὸ θάνατό του. Γιατὶ ἂν προσέξουμε κάποιες λεπτόμερειες πού ἔχει καταγράψει στὸ ἐν εἶδει ἡμερολογίου Κατάστιχό του, τότε θὰ παρατηρήσουμε ὅτι τὰ ὅσα καταγράφει ἐκεῖ, δικαιώνουν ἀπόλυτα τὸ συλλογισμό μας. Ἀναφέρει, λοιπὸν, ὁ Δαπόντες. «*Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψοῆ' [1778] Σεπτεμβρίου ιθ' [19] ἐσηκώθηκα ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἀπὸ τὸ ἱερόν μοναστήριον τοῦ Χλωροποτάμου, ὅπου ἐκάθησα χρόνους δεκατρεῖς, καὶ ἦλθα σὺν Θεῶ εἰς Σκόπελον τὴν πατρίδα μου, καὶ ἀνέβηκα εὐθύς εἰς τὸ ἅγιον μοναστήριον τῆς Παναγίας μου τῆς Εὐαγγελιστρίας,τὸ πατρικόν μου, καὶ ἐκάθησα, τὸ ὁποῖον τὸ ἡῦρα κλεισμένον· ὁ Πανάγαθος καὶ παντοδύναμος νὰ τὸ ἀνοίξη μὲ μέσον μου, καὶ μέσον του νὰ μοῦ ἀνοίξη τὴν θύραν τοῦ παραδείσου του*».

Φυσικὰ τὸ μοναστήρι ἀνοίξε, ἀνακαινίστηκε, ὄχι μόνο τὸ ἴδιο ἀλλὰ καὶ τὰ μετόχιά του, μὲ τὴ συνδρομὴ, τοὺς κόπους καὶ φυσικὰ τὶς εἰσφορὰς τοῦ Καισαρίου. Μέχρι τὸν Ἰούνιο ὅμως τοῦ 1784 ἢ, ἴσως καὶ νωρίτερα, ὁπότε ἀρχίζουν οἱ διεκδικήσεις ἀπὸ μέρους τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ του, τοῦ Γιαννάκη. Οἱ ἐνοχλήσεις αὐτὲς φαίνεται πὼς ἦσαν πολὺ πιεστικὲς γιὰ τὸν ἤδη ἡλικιωμένο μοναχὸ Καισάριο, γι' αὐτὸ καὶ ἀναγκάζεται νὰ φύγει πικραμένος καὶ περιφρονημένος γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος, γιὰ τὴ Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου, ὅπου καὶ ἀφήνει τὴν ἔσχατη πνοή του, στίς 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1784.

Ἄν ρωτήσῃ κανεὶς τί ἦταν αὐτὸ πού πῆρε ἀπὸ τὴ Σκόπελό του τὴ χρυσή, τὴν πεφιλημένη, ἀλλὰ καὶ «καλλιστάφυλον» πατρίδα του, ὅταν ἔφευγε γιὰ τὸ Ὅρος ἀπὸ τὴν ἔσχατη αὐτῆ του ἐπίσκεψη, εἶναι

ἀναμφίβολα ἢ νοσταλγία, ἢ ὁποία ἐμέσως πλήν σαφῶς καταγράφεται στὸ ἔσχατο σημείωμά του.

«Τῷ αὐτῷ ἔτει [1784] Ἰουλίου γ [3] διὰ τὴν πολλὴν ἐνόχλησιν καὶ ἀρπαγὴν τοῦ ἀδελφοῦ μου Γιάννη ἄφηκα μὲ λύπην τῆς καρδίας μου τὸ παιδιόθεν πολυπόθητόν μου, πολύτιμόν μου, ἅγιόν μου, καὶ πατρικὸν μου μοναστήριον τῆς Παναγίας μου τῆς Εὐαγγελιστρίας, μεγάλη ἢ χάρις της, καὶ ἐπιστρέψας ἦλθα πάλιν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, εἰς τὸ ἱερὸν καὶ δευτερόν μου μοναστήριον τοῦ Χλωροποτάμου.

Παρακαλῶ νὰ ὑπογραμιστεῖ τὸ οὐσιαστικὸ. **λύπη** καὶ τὸ ἐπίθετο **δεύτερο**. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα δὲ, ὁ καθένας ἅς βγάλει τὰ συμπεράσματά του...

Στὰ παραπάνω φάνηκε πιστεύω ἡ σχέση τοῦ Καισάρου μὲ τὸ πατρικὸ τοῦ τὸ μοναστήρι, πού ὑπῆρξε ὑποδειγματικὴ, συγκινητικὴ καὶ πηγαία. Καὶ γιὰ κλείσω τὴν ἐνότητα αὐτῆ, θὰ σᾶς θυμίσω κάποιους στίχους τοῦ συμπολίτη μας μοναχοῦ σχετικὸς μὲ τὴν Εὐαγγελίστρια κι ἐσεῖς παρακαλῶ πολὺ, κοιτάξτε μὲ προσοχὴ τὸ τι ταμιεύουν...

*Ἡ Σκόπελος μου εὐτυχεῖ τὴν Εὐαγγελιστρίαν
Κ' εὐαγγελίζεται ἡμῖν ζωὴν καὶ εὐτυχίαν...
Ὅπου ὁ μακαρίτης μου πατήρ ἐκ τῶν ἰδίων
Τὸ ἔκτισεν ὡς φαίνεται τώρα ἐκ θεμελίων.
Στῆς Παναγίας τὸνομα τῆς Εὐαγγελιστρίας,
εὐμορφο καὶ εἰς εὐμορφον τόπον ἐπ' ἀληθείας.
Μέσα νερά, ἔξω νερά μὲ στέρνα μὲ πλατάνους
γιὰ Πατριάρχας ἄξιο καὶ διὰ μεγιστάνους.
Καὶ εἶναι σταυροπήγιον μὲ μίαν θαυμασίαν
Εἰκόνα τῆς Δεσποίνης μας, ὄλον θαυματουργία.
Αὐτὴ βαστᾷ τὴν Σκόπελον χωρὶς ἀμφιβολίαν,
Κατὰ ἀλήθειαν αὐτὴ διὰ φιλανθρωπίαν
τὸ μέγιστον προσκύνημα σ' ὄλην τὴν Σκόπελόν μου..»*

(Για την ιστορία σας θυμίζω πώς ή εικόνα που αναφέρει ο Δαπόντες είναι ή Παμμακάριστος, ή όποια, σύμφωνα με μαρτυρία του Κων. Ζησίμου Λιβανού, δημοσιευμένη μάλιστα στο περ. ΕΒΔΟΜΑΣ **τò 1890**, έσωσε τή Σκόπελο τò 1823 από τήν καταστροφική μανία του Τοπάλ ΧορσέφΠασσά)

Κι έρχομαι τώρα στη σχέση του Δαπόντε με τον Άγιο Ρηγίνο.

Θέλω νά πιστεύω πώς αν δέ φρόντιζε ο Καισάριος, ώστε νά διαδοθει τò όνομα του Αγίου Ρηγίνου, αφού αυτός πρώτος νοιάστηκε νά συνθέσει και νά δημοσιεύσει τήν ακολουθία του, (Εικ.4) σήμερα δέν θα είχαμε τήν ξεχωριστή αυτή τιμή, τήν όποια όφείλω νά όμολογήσω τή συμπληρώνει ένα άλλο μεγάλο όνομα λογίου άνδρος κι αυτού Σκοπελίτου και μάλιστα λησμονημένου. Του καθηγητου Νικολάου Γεωργάρα, του όποιου οι μελέτες και μάλιστα ή πρώτη έπιμελημένη επανέκδοση τής Ακολουθίας και του βίου του Αγίου Ρηγίνου τò 1902 (Εικ. 5), απομένουν τεκμήρια μιās σοβαρής ιστορικής έρευνας και διακαούς ευλάβειας για τον Άγιο και τή Σκόπελο, Αυτά ως μιā παρένθεση, αναγκαία πιστεύω, και ευστόχως συμπληρωματική.

Τò 1746, σε ήλικια 32 έτων ο Κωνσταντίνος Δαπόντες φέρει τò ύψηλο αξίωμα του Καμινάρη, υπεύθυνου δηλ. για τή συλλογή φόρων των οίνοπνευματωδων και του ταμπάκου. Τότε λοιπόν έτοιμάζει και τήν έκδοση τής Ακολουθίας του Αγίου Ρηγίνου, αλλά και του βίου του, ο όποιος σημειωτέον μας παραδίδεται και χφος, θησαυρισμένος στο Αρχείο τής Μ. Μ. Λάυρας.

Ωστόσο αυτό που θα ήθελα νά παρατηρήσω είναι τò εξής:μέχρι σήμερα δέν έχουν προσεχθει δύο σημαντικά σημεία, άθησαύριστα παντελώς, απ' αυτά που μας παραδίδει ο Δαπόντες στην Ακολουθία του 1746.

Τò πρώτο αναφέρεται στην αιτία τής έκδοσης τής εν λόγω ακολουθίας και βρίσκεται στον άγνωστο, δυχτυχώς, μέχρι σήμερα

πρόλογο τοῦ συγγραφέα καὶ ὑμνογράφου. «Συνέταξα, μᾶς πληροφορεῖ ὁ Δαπόντες, μετὰ πόνου πολλοῦ τὴν παροῦσαν βίβλον περιέχουσαν τῆν ἅπασαν ἀκολουθίαν τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Σκοπέλων Ρηγίνου, χρέος τῆ ἡμετέρα πατρίδι ἀφοσιούμενος καὶ τὴν πατρὸς μνήμην θρέπτρα τῆ πατρίδι προσφέρων, πατρὸς παλαιοῦ, ὅπου καὶ εἰς συνόδους κατὰ τῶν δυσεβούντων πάμπολλα ἠγωνίσαστο καὶ τὴν εὐσέβειαν ὑπέρτις ἄλλος κηρύξας...»

Τὸ ἄλλο ὑπάρχει μέσα στὸ συναξαρι τοῦ Ἁγίου, ποὺ εἶναι ἐνσωματωμένο στὴν Ἀκολουθία καὶ μᾶς πληροφορεῖ τὰ ἀκόλουθα: « Πρὸ πέντε χρόνων ἀπὸ τῆς σήμερον-δηλ. γύρω στὰ 1741 (271 χρόνια ἀπὸ σήμερα), σταλθεῖς παρὰ τῆς Γερουσίας τῶν Σκοπέλων ὁ Χατζη-Κωνσταντῖνος, ὁ ὕστερον μετωνομασθεῖς διὰ τὸ μοναχικὸν σχῆμα Καλλίνικος, ἐφέρθησαν μέρη τινὰ ἐκ τοῦ ἁγίου λειψάνου εἰς Σκόπελον καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ σεβασμίῳ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὅπου εὐρίσκονται φυλαττόμενα καὶ τιμώμενα ὡς εἰκός». Ἐξηγῶ ἐδῶ, πῶς στὴ Σκόπελο τοῦ 18^{ου} αἰ, ὑπῆρχε Κοινοτική Διοίκηση, τὴν ὁποία ἀποτελοῦσαν δύο Ἐπίτροποι ἢ Γέροντες καὶ ὁ Γραμματικὸς τῆς Χώρας. Ἦσαν ἐπιφανῆ πρόσωπα τῆς Σκοπελίτικης κοινωνίας-ὁ Χατζη-Κωνσταντῆς ἕνας ἀπ' αὐτοὺς πρέπει νὰ ἦταν καὶ προσκυνητὴς τοῦ Παναγίου Τάφου, μόνο ποὺ μέχρι σήμερα δὲν ἔχουμε ἄλλες ἱκανὲς εἰδήσεις γι' αὐτόν.

Ἀλήθεια, πόσα τεμάχια ἰ. Λειψάνων ἔφερε ὁ Χ-Κωνσταντῆς ἀπὸ τὴν Κύπρο; Θέτω τὸ ἐρώτημα αὐτὸ γιὰ νὰ σαῶς πῶ ὅτι αὐτὸ τὸ τεμάχιο τοῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου μας, ποὺ ἀπὸ τὸ 1834 περίπου εἶναι θησαυρισμένο στὸν περικαλῆ ναὸ τῆς Ἐπισκοπῆς, τῆ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, μετὰ ἀπὸ τὴν διάλυση τῶν μονῶν ἀπὸ τὴν Ἀντιβασιλεία, εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐκομίσθη ἀπὸ τὴν Κύπρο, κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ ἴδιου τοῦ Καισάρου, ποὺ μᾶς ἐξηγεῖ καλύτερα τὰ πράγματα στὴν ἀνέκδοτη Γεωγραφικὴ του ἱστορία. Ἀφοῦ λοιπὸν στὸ φ. ἀναφερθεῖ στὴν

Κύπρο, λέει παρακάτω:

«Έχει δὲ κἄν τὸ λείψανον τοῦ θεοῦ μου Ῥηγίνου

Σκοπέλων ἐπισκόπου, ναί, τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου

εἰς τὴν τοῦ Ἀρχαγγέλου δὲ μονὴν τοῦ Μοναγρίου

τὴν λεγομένην σώζεται καύχημα τοῦ νησίου.

Εἰς τοῦ Κιτέων τὴν γνωστὴν τοῖς πᾶσιν ἐπαρχίαν,

ἡ Σκόπελός μου ἔχει δὲ ταφὴν τοῦ τὴν ἀγίαν

κι ἓνα μεγαλον κόκκαλον ἀπὸ τὸ λείψανόν του

ληφθὲν καὶ προσκυνούμενον εἰς δόξαν καὶ τιμὴν του».

Φυσικὰ στὸν Ἅγιο Ῥηγῖνο ὁ Δαπόντες ἔχει ἀφιερῶσει κι ἄλλες σελίδες, τὶς ὁποῖες ὁ φιλότιμος ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ βρεῖ στὰ ἔργα τοῦ Δαπόντε Λόγοι Πανηγυρικοὶ (ἐκδ, Βενετία 1778) καὶ Ἐξήγησις τῆς Θ. Λειτουργίας (Βιέννη 1796) καὶ φυσικὰ στὴν ἀνέκδοτη Γεωγραφικὴ Ἱστορία, τὴν ὁποία εἶχε προαναγγεῖλει ὅτι θὰ ἐξέδιδε ὁ μακαρίτης καθ. Ἄλκης Ἀγγέλου, ὁ ἐπιμελητὴς καὶ ἐκδότης τοῦ περίφημου Κήπου Χαρίτων. Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργον νὰ τὴν εἶχαμε. Ὅχι τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ γιατί τὸ ἔργο αὐτὸ γράφτηκε τὸ 1781, ἐδῶ στὴ Σκόπελο, στὸ μοναστήρι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Καὶ μιὰ κι ἔγινε λόγος γιὰ ὑπάρχοντα σήμερα χειρόγραφα τοῦ Δαπόντε στὴ Σκόπελο, σᾶς πληροφορῶ ὅτι στὴ μονὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κανένα του χφο δὲν ὑπάχει, ἐνῶ στὶς μονὲς τοῦ Τ. Προδρόμου καὶ τῆς Μεταμορφώσεως διασώζοντα κάποια.

Ἐπειδὴ ὅμως σᾶς κούρασα, θὰ κοιτάξω νὰ κλείσω τὴν ἐνότητα αὐτὴ μὲ λόγια ὄχι δικά μου, μὰ τοῦ Καϊσάρου, πού ἀπευθύνονται στὸν Ἅγιο Ῥηγῖνο καὶ εἶναι σὰ νὰ γράφτηκαν ἐπίτηδες γιὰ τὶς γκρίζες μέρες πού διερχόμαστε

Δυνατός αεί προς τον Θεόν μεσιτής ή ευχετής.
Ἐπιμέλει τὴν πόλιν σου, Φύλαττε τὸν λαόν σου,
Ὅπως τιμᾷ πανευλαβῶς τάφον τὸν ἁγίόν σου.
Σκέπε τὴν ἐπαρχίαν σου, σῶζε τὸ ποίμνιόν σου,
Ὅπως δοξάζει ἐκτελεῖ ή τὸ μνημοσύνόν σου.
Φύλαττε πάντοτε αὐτήν ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν
Καὶ δρωμένων τε ἐχθρῶν τῶν θεοκαταράτων.
Δίωκε πάντοτε ἀπ' αὐτὴν ἐνόχλησιν παντοίων,
Πᾶσα λογῆς ἀδυνείαν, ή πᾶσαν οὐσερίαν.
Αὐτήν ὅπως τὴν ἐβεβήεις με τόσα αἵματά σου,
Καὶ διὰ τῆτο προσκυνεῖ τιμᾷ τὸ ὄνομά σου,
Βρέχε τὴν με τὸ ἔλεος παντοινὰ τὸ θεῖον,
Ἴνα βλασάνη ή γεννᾷ καρπὸς καλῶν παντοίων.
Αὐτήν ὅπως ἰάτρευες ζῶν διὰ παρρησίας,
Ἰάτρευε τώρα αὐτήν διὰ ἀσεβείας.

Λόγια εἰλικρινῆ, καρδιακὰ καὶ ἔντιμα. Πῶς νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ παράλληλα ἀποδείξουν τὸ μέγεθος ἀγάπης καὶ λατρείας τοῦ μεγάλου μας συμπολίτη στὸν Ἅγιο τοῦ τόπου του; Ἀπὸ κάτι τέτοια φαίνεται δὲ πῶς τὸν τιμησαν δύο μεγάλοι θεωρητικοὶ τῆς λογοτεχνίας μας. Ὁ Γ. Σεφέρης κι ὁ Κ.Θ. Δημαρᾶς. Καὶ νομίζω πῶς ἐκεῖνοι σωστὰ ἔπραξαν Ἐμεῖς;

Περαίνοντας τὸν ἄτεχνο καὶ ἔλλειπῆ λόγο μου, θὰ ἤθελα μὲ ὅλη μου τὴν τιμὴ καὶ τὴν υἱκὴ ἀγάπη νὰ εὐχαριστήσω τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη μας, τὸν ἐμπνευστὴ αὐτῶν τῶν ἐκδηλώσεων, ποὺ ἐξυψώνουν τὴ Σκόπελο ἀπὸ τὰ ἐπίπεδα τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς ἀφάνειας καὶ τὴν καταστοῦν κέντρο ἐνδιαφέροντος καὶ ἀγιοπνευματικῆς δρόσου.

Ἀπὸ τὰ θεμέλια τῆς ψυχῆς μου εὐχομαι, Σεβασμιώτατε,

ὅπως ὁ προκατόχος Σας Ἅγιος Ρηγίνος, σᾶς συνοδεύει ἐν παντὶ καιρῷ τῆς ἀκανθώδους διακονίας σας, ἐνῶ οἱ ἅγιες μορφές ποὺ ἐγκαταβίωσαν στὰ ἱερὰ καὶ πανσέβαστα καθιδρύματα τοῦ θείου Εὐαγγελισμοῦ καὶ τοῦ τ. Προδρόμου, δαφιλῶς νὰ

σᾶς εὐλογοῦν ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἐσφαγμένου ἀρνίου πού σήμερα βρίσκονται. Σᾶς εὐχαριστῶ ὅλους γιὰ τὴν ὑπομονή σας.